

Határtalan Régészet

Régészeti ismeretterjesztő magazin

Megjelenik: negyedévente

Ára: 1490 Ft

Előfizetve: 1250 Ft

Főszerkesztő, szerkesztőségvezető

Felföldi Szabolcs

Szerkesztőségi referens, szakmai koordinátor

Bácsmegi Gábor

Képszerkesztő

Keresztes Noémi Ninetta

Litauszki Zoltán

Olvasószerkesztő, korrektor

Szell Katalin

Grafika, nyomdai előkészítés

Magyar Milán (Móra Ferenc Múzeum)

Donka Gergely

Szerkesztőség

Cím: 6720 Szeged, Roosevelt tér 1–3.

Telefon: +36-62-549-040

Fax: +36-62-549-049

E-mail: info@mfm.u-szeged.hu

A magazin hivatalos weboldala

www.hatartalanregeszet.hu

A magazin Facebook-oldala

Határtalan Régészet

Kiadja

Móra Ferenc Múzeum, 6720 Szeged, Roosevelt tér 1–3.

Felelős kiadó

Fogas Ottó igazgató

Nyomdai kivitelezés

Generál Nyomda Kft., 6728 Szeged, Kollégiumi út 11/h

Felelős vezető

Hunya Ágnes

Terjesztés

LAPKER Zrt. országos hálózatán keresztül, Relay, Immedio üzletekben, hipermarketekben és üzletláncokban, kiemelt postahivatalokban

Terjesztés gondozása

HÍRVIÁG Press Kft.

Telefon/fax: +36-1-411-0491

E-mail: hirvilag.press@hirvilagpress.com

Előfizetésben terjeszti

Magyar Posta Zrt. Hírlap Igazgatóság,

Postacím: 1900 Budapest

Előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, valamint megrendelhető:

e-mailben a hirvelofizetes@posta.hu címen és telefonon a +36-80-444-444-es számon.

Továbbá a szerkesztőségben:

e-mailben a hatartalanreg@gmail.com címen és telefonon a +36-20-310-8707-es számon.

Észrevételeiket a +36-1-767-8262-es számon jelenthetik be.

Éves előfizetési díj: 3.000 Ft

Hirdetéssel kapcsolatos információ

+36-20-221-9299

Terjesztéssel és előfizetéssel kapcsolatos információ

+36-20-310-8707

ISSN 2416-3074

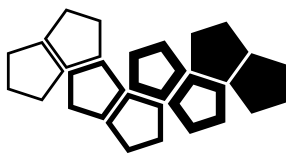
Rejtelmes arcok, dermesztő maszkok (egy nehéz időszakban)

Kedves Olvasóink/Barátaink!

Az elmúlt hónapok történései és az előttünk álló időszak sajnos a *Határtalan Régészet* életében is döntő fordulatokat hozott, illetve várhatóan továbbiakat hoz majd. A papír világszerte árának drasztikus (két-háromszoros!) növekedése rendkívüli helyzetbe hozta az nyomtatott

lapok piacát. Nagy szomorúsággal hallottuk, hogy együttműködő partnerünk, a *BBC History* is befejezte magyarországi működését, a lap többet nem jelenik meg itthon. Az Önök töretlen bizalmának, szeretetének köszönhetően egyelőre a *Határtalan Régészet* még tartja magát, de ehhez változtatásokra volt szükség, amit a lap kézhezvételekor Önök is tapasztalni fognak. Nem csupán a lap árát voltunk kénytelenek megemlíteni (az emelés kizárólag a papír megnövekedett árát igyekszik kompenzálni), de a terjedelmet is csökkentenünk kellett. Ez utóbbi esetben végül nem a „fűnyíró elvet” követtük, azaz nem vettünk el mindenhol, hanem lényegében kivettük azokat a rovatokat: képregény, blogoló stb. amelyek talán kevésbé voltak népszerűek, annak érdekében, hogy a „szintiszta” régészetből az olvasók ugyanannyit kaphassanak, mint eddig. Így bár a magazin valamivel rövidebb lett, a legértékesebb tartalmak terjedelme érdemben nem változott. Egyúttal arra biztatunk mindenkit, hogy ha szeretik lapunkat, s szeretnék a jövőben is izgalmas témáinkat olvasni, fizessenek elő, vigyék a magazin hírét, biztassák ismerőseiket is a lap megvásárlására, előfizetésére. Nehéz hónapok/évek várnak ránk, s amikor azon kell töprengeni, hogy vajon a sár-ga csekket hogyan fogjuk befizetni, akkor egy lap megvásárlása/előfizetése nyilván nem prioritás, de ilyenkor Churchill szavai jutnak az eszembe, aki a II. világháború alatt azzal utasította el a színházakat, a kultúra költségvetésének megkurtítására vonatkozó egyik előterjesztést, hogy „akkor miért is harcolunk, ha nem a kultúránkért”. Kicsit ezt tesszük mi mostani lapszámunkban is, amelyet az arcábrázolásoknak és a maszkoknak szenteltünk. Már a pattintott kőkor, azaz a paleolitikum embere is törekedett arra, hogy saját magát is megörökítse valahogy a barlangok falán, avagy apró szobrok formájában. Ezek az ábrázolások azonban még sokkal inkább az emberi test formáját, arányait igyekeztek visszaadni, az arc ekkor még nem hangsúlyos, sokszor mintha nem is létezne. Némi időnek kellett eltelnie ahhoz, hogy az első emberi arcábrázolások is megszülessenek. Azután viszont alig volt olyan régészeti korszak, kultúra vagy nép, amelynek különféle tárgyain: így edényeken, szobrokon, vereteken stb. ne ábrázoltak volna emberi arcokat. Noha azt, hogy pontosan kiket is ábrázolnak e portrék, zömmel nem tudjuk, ezek mégis közelebb vihetnek bennünket az egykor volt emberekhez, ahhoz, hogy miképp látták/láttatták magukat. Sokszor ezeknek az ábrázolásoknak a szakrális, vallási szerepe is felmerült, mint ahogyan az is, hogy ezek egy része inkább maszkot ábrázolt, mint valódi emberi arcot. A maszkok pedig valóban végigkísérik az emberiség kultúrhistoriáját. A *Határtalan Régészet* 2022. évi harmadik száma tehát e rejtélyes arcábrázolások és a néha meglehetősen dermesztő maszkok és az azok háttérében meghúzódó különféle hiedelmek és vallási elképzelések nyomába ered.

Felföldi Szabolcs
Főszerkesztő

◆ Címlapsztori 5

Arcok, maszkok, ábrázolások, jelentések – Z. KARVALICS LÁSZLÓ 5

A régészet találkozása a maszkok legkorábbi megjelenésformáival,
s ezek szerepe az újkőkor időszakában – RACZKY PÁL 9

Rejtőzködő kelta maszkok – TANKÓ KÁROLY 18

Maszkok a görög–római világban – NAGYILLÉS JÁNOS 21

Ki rejtőzött Agamemnón maszkja mögött?
– A műkénéi uralkodók nyomában – PALUCH TIBOR 25

Halotti szemfedők a honfoglalás korából – BALOGH BODOR TEKLA 32

Mexikói maszkok tegnap és ma – GYARMATI JÁNOS 36

◆ Kontextus 40

Afrikai titkos társaságok maszkjai – FÖLDESSY EDINA 40

Maszkos táncok: a mongol *cam* – BIRTALAN ÁGNES 46

A madárcsőrű doktor tánca a fekete halállal – KERESZTES NOÉMI NINETTA 50

◆ Lelő-hely 54

Egy maszkos rézkori emberábrázolás Szombathelyről – ILON GÁBOR 54

A rákóczi falvi aranyember és más emberalakok az avar korból
– RÁCZ ZSÓFIA 56

Jó a halott a háznál! Az iváncsai „koponyamaszk” – KESZI TAMÁS 60

◆ Archeokaland 64

Maszkabál a kora újkorban. Avagy mire készüljön az ember,
ha meghívót kap egy török kori farsangba? – ZAY ORSOLYA 64

◆ Helló, tudomány! 68

Ami a maszk mögött rejtőzik – GYARMATI JÁNOS 68

◆ Mizújs? 73

Rövid hírek – BÁCSMEGI GÁBOR 73

◆ Indiana Jones és barátai 75

Játék – KIRÁLY KITTY 75

Recept – A farsangi fánk – ZAY ORSOLYA 76

